

Szczeciński Szlak Azjatycki

1. Wiśnia piłkowana* (*Prunus serrulata*) jest to gatunek drzewa należącego do rodziny różowatych, którego miejscem pochodzenia są Chiny, wbrew popularnej nazwie "wiśnia japońska". Jego cecha charakterystyczna to pojawiające się już przed liśćmi ozdobne kwiatostany. Poszczególne kwiaty, zebrane na szypułkach po kilka lub kilkanaście sztuk, mają ciemnoróżową barwę i w odróżnieniu od polskich gatunków są pełne.

Owoce wiśni piłkowanej są dla ludzi niejadalne lub w ogóle nie zawiązują się, dlatego drzewa hoduje się przede wszystkim ze względu na walory estetyczne. Kwiaty odmiany kanzan (parasolowatej) od wielu stuleci stanowią inspirację dla japońskiej sztuki, poezji, a także zwyczajów. W okresie wiosennym jej różne fazy kwitnienia podziwiane są przez tłumnie gromadzących się w parkach ludzi. Celebrowanie tego zwyczaju nosi nazwę hanami.

* - odmiana 'Kanzan'

2. Wiśnia różowa (*Prunus subhirtella*) - gatunek drzewa z rodziny różowatych, pochodzący z Japonii. Wytwarza kwiaty pełne, różowe bądź białe, zebrane w kwiatostany po kilka lub kilkanaście sztuk. Podobnie jak w przypadku wiśni piłkowanej, pojawiają się przed liśćmi, ale mogą rozkwitnąć znacznie wcześniej (stąd potocznie nazywana jest ona "wiśnią zimową"). W Polsce nie zawiązuje owoców.

Wiśnia różowa często występuje w odmianie zwistej, co w połączeniu z obfitym kwitnieniem sprawia, że chętnie sadzona jest w parkach jako soliter.

3. Tamaryszek rozgałęziony (*Tamarix ramosissima*) - należy do grupy krzewów lub małych drzew z rodziny tamaryszkowatych. Pochodzi z terenów pustynnych, półpustynnych i stepowych Azji, Europy oraz Afryki. Kwiaty tamaryszków są delikatne, różowe i zebrane w długie kłosy, liście natomiast drobne i łuskowate. Ich zadaniem jest magazynowanie soli (stąd bywa czasem nazywany "cedrem solnym"). Cechą charakterystyczną tych krzewów jest tendencja pędów do płożenia się, przez co cała roślina zyskuje atrakcyjną formę.

Kiedyś tamaryszki sadzone były przez Beduinów by dać schronienie przed słońcem, dzisiaj pełnią funkcję ozdobną. Co ciekawe, wspomniane są w niektórych przypowieściach biblijnych.

4. Skrzydłorzech kaukaski (*Pterocarya fraxinifolia*) - zwany również jesionolistnym, jest to gatunek drzewa z rodziny orzechowatych. Naturalnie występuje w Armenii, Azerbejdżanie, Gruzji, Rosji oraz w północnej Turcji i Iranie, gdzie rośnie wzdłuż rzek. Osiąga do 35 metrów wysokości.

Na młodych pędach znajdują się charakterystyczne przetchlinki (otwory umożliwiające wymianę gazową). Liście typu nieparzystopierzastego przypominają budowę liść jesionu, chociaż są znacznie dłuższe (nawet do 60 centymetrów). Składają się z 11 - 27 mniejszych listków o ciemnozielonym kolorze. Kwiaty zebrane są w kotkowate kwiatostany, przy czym żeńskie są dłuższe.

Po nacięciu gałęzi z drzewa wydobywa się sok (ekstrakt cukrowy), który na wolnym powietrzu tworzy żółto-białe ziarenka zwane manną. W średniowieczu sok ten porównywany był z biblijną manną i stąd wzięła się nazwa drzewa. Dziś ekstrakt używany jest w ziołolecznictwie.

10. Jodła Nikko (*Abies homolepis*) - zimozielone drzewo z rodziny sosnowatych, dorastające do 35 metrów wysokości (w Polsce do 10) i mające szpiczasty pokrój. Wywodzi się z Japonii z wysp Honshū i Shikoku, gdzie rośnie na wysokościach 750 - 1700 metrów.

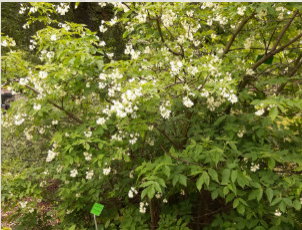
Igły z charakterystycznym dla jodeł podwójnym paskiem żywicznym od spodu (miejsce gdzie ulokowane są aparaty szparkowe), z wierzchu zaś ciemnozielone. Wyglądem przypominają azjatyckie kuzynki (np. j. koreańską), ale różni je ułożenie igieł - na wierzchu pędu w literę V. Tak, jak u wielu jodeł, szyszki (długości od 12 cm) mają odcień fioletowy i wyrastają na powierzchni pędu pionowo.

W Europie do uprawy wprowadzona została przez Philippa Franza von Siebolda - znanego niemieckiego naukowca, który szczegółowo badał i opisywał japońską florę w okresie izolacji tego kraju. Dzięki niemu wiedza ta po raz pierwszy dotarła na Zachód.

Wykorzystuje się ją do produkcji drewna i parkowych nasadzeń ozdobnych.

11. Kłokoczka kaukaska (*Staphylea colchica*) - Pochodzi z zachodniej Gruzji z regionu dawnej Kolchidy, dlatego zwana jest też kolchidzką. Jest to średniej wysokości krzew (3 - 4 metry), o mocno zagęszczającej się koronie, dla którego naturalnym środowiskiem są górskie lasy (1000 - 1200 metrów). Lubi stanowiska półcieniste oraz wilgotną, żyzną i dobrze zdrenowaną glebę.

Kłokoczka często wytwarza odrosty korzeniowe, z których się rozmnaża. Jej pędy pokrywa charakterystyczna gładka kora, na której znajdują się podłużne prążki. Najbardziej atrakcyjnym walorem tego krzewu są kwiaty i owoce. Te pierwsze to białe dzwonki zebrane w długie wiechy. Pojawiają się w dużej ilości i wydzielają

ładny, kokosowy zapach. Owoce mają formę dużej, silnie rozdętej torebki o pergaminowych ściankach, która składa się na ogół z 2 - 3 komór, we wnętrzu których kryją się 2 - 3 kuliste, twarde nasiona.

W Polsce występuje dziko rosnąca Kłokoczka południowa (*Staphylea pinnata*). Jej nieliczne egzemplarze można spotkać na południu kraju w łąkach, lasach bukowych i zaroślach. Kwiaty polskiej odmiany mają zapach kiszonych ogórków. Od odgłosu "klekoczących" w torebce nasion wzięła się staropolska nazwa krzewu - klekoczka.

Kłokoczka była znana i wykorzystywana w różnych kulturach od bardzo dawna. Z nasion odmiany polskiej wytłaczano olej do lamp, pączki zaś kiszono i marynowano, by zastąpić kapary. Kłokoczkę uznawano także za roślinę magiczną i symboliczną. Jej gałązek używano do obrzędów religijnych, z drewna wykonywano krzyże, a z nasion różańce. W innych krajach roślinę sadzono na grobach, używano w ziołolecznictwie oraz jako magiczną ochronę.

We Włoszech znaleziono najstarsze zachowane nasiona (w formie naszyjnika). Datuje się je na wczesny okres epoki brązu.

Z kwiatów odmiany kaukaskiej sporządza się tzw. dzondzoli - nie w pełni rozwinięte kwiatostany poddaje się kiszzeniu. W tej formie używa się ich jako przekąski lub dodatku do dań.

12. Grujecznik japoński (*Cercidiphyllum japonicum*, jap. *katsura*) - drzewo z rodziny grujecznikowatych, naturalnie występujące w Japonii i Chinach, dorastające do 45 metrów wysokości (w Polsce do 20) i osiągające średnicę pnia do 2 metrów. Często tworzy formy wielopienne, dlatego w pierwszej fazie uprawy może przypominać krzew.

Występują tu dwa rodzaje pędów : jedno długie i widlasto rozgałęzione (tzw. długopędy), drugie liczne, wyrastające nawet z dużych konarów (krótkopędy). Na długopędach liście okrągłe, z sercowatą nasadą i karbowanym brzegiem. Na krótkopędzie jajowate i gładkie. Kwiaty męskie i żeńskie na osobnych egzemplarzach, drobne, czerwone, pojawiają się przed liśćmi. Owoce to wąskie mieszki.

Drzewo wydziela przyjemny aromat o nutach karmelu, wanilii lub przypraw korzennych, dlatego w różnych krajach można spotkać się z innymi określeniami na grujecznik: drzewo karmelowe, ciasteczkowe czy też piernikowe.

Z drzewem tym wiąże się pewna japońska legenda, zgodnie z którą ukarany przez bogów człowiek dostaje zadanie ścigać *katsury* (grujecznik po jap.) na księżycu. Magiczne drzewo jednak wciąż odrasta, rzucając cień na część srebrnego globu.

Na uwagę zasługują owoce, które stanowią orzeszki otoczone półkolistymi skrzydełkami. Zebrane są w bardzo długie, wisiorowate owocostany, osiągające do 40 centymetrów długości.

Skrzydłorzech jest jednym z drzew tworzących największą ilość odrostów korzeniowych.

5.Klon jawor, klon jaworowy (*Acer pseudoplatanus* L.) - gatunek drzewa z rodziny mydleńcowatych, który naturalnie występuje w centralnej Europie i wschodniej Azji, poza tym zawleczony. W Polsce spotkać go można głównie w lasach górskich i wyżynnych. Wraz z bukiem i jodłą stanowi ważny składnik lasów regla dolnego. Na Pomorzu został wprowadzony sztucznie.

Wytwarza niepozorne, żółte kwiaty, zebrane w zwisające grona. Ważną cechą jest ich duża miododajność. Owocem tego drzewa jest oskrzydłony orzeszek.

Drewno jawora jest twarde i wytrzymałe, dlatego ma zastosowanie w budowie instrumentów muzycznych, m.in. instrumentów skrzypcowych, niektórych części fortepianów i pianin (podobno z niego właśnie powstały słynne skrzypce Stradivarius). Poza tym wyrabia się z niego rękojeści narzędzi, przyborów kuchennych oraz meble.

Jawor zwany jest potocznie "fałszywym platanem" (jak sugeruje nazwa łacińska), ponieważ ma podobny do niego sposób łuszczenia kory.

6. Wiśnia wonna, antypka (*Prunus mahaleb*) - jest to krzew lub drzewo z rodziny różowatych, cechujące się szeroką koroną, osiągające do 10 metrów wysokości. Liście są drobne, jajowate i ostro zakończone, kwiaty natomiast białe, zebrane w baldachy po 3 do 12 sztuk. Owocem jest typowy dla wiśni pestkowiec o ciemnym kolorze i kwaśnym miąższu.

Antypka rośnie dziko w Europie środkowej, południowej i zachodniej części Azji, na Kaukazie, w Turkeistanie, Tadżykistanie, Kirgistanie i w Maroku. Z jej pędów wyrabia się cybuchy fajek, uchwyty do lasek i pudełka, z nasion zaś, ze względu na silny migdałowy aromat, produkuje się przyprawę wyodrębiającą smak.

Wiśnia wonna zawiera kumarynę, przez co wykorzystywana jest czasem przy produkcji perfum.

13. Parocja perska (*Parrotia persica*) - inaczej "żelazne drzewo". Jest krzewem/małym drzewem z rodziny oczarowatych. Naturalnie można ją spotkać w Iranie i Azerbejdżanie, zwłaszcza w górach Tałyskich.

Korona jest rozłożysta i kulista, gałęzie często splątują, a nawet zrastają się ze sobą. Liście dość duże, odwrotnie jajowate, zmieniające kolor w zależności od wieku od różowego, przez zielony aż po purpurowy i złoty. Kwiaty pojawiają się wiosną przed liśćmi i złożone są z dużej ilości jaskrawo - czerwonych pręcików oraz zielonego kielicha. Owoc stanowi rogata torebka.

Charakterystyczną cechą parocji jest występowanie u pojedynczych osobników wielu pni, które skracają się i zawężają (zgrubienia). Kora w odcieniu brunatno-purpurowym łuszczy się i płatami odpada, pozostawiając pod spodem jaśniejsze drewno. Stąd ciekawy, mozaikowy wygląd.

Ze względu na twarde drewno które łatwo poddać obróbce, parocję wykorzystywano dawniej jako substytut metali do wyrobu części maszyn (stąd druga nazwa). Obecnie drewna wyrabia się meble.

Poza szlakiem

(gatunki nieazjatyckie warte uwagi)

Platan klonolistny (*Platanus acerifolia*) - drzewo z rodziny mydleńcowatych osiągające wysokość około 35 metrów, o bardzo rozłożystej koronie. Wyróżnia się spośród innych drzew zielono - szarą korą, która łuszczy się cienkimi płatami. Liście przypominają kształtem klonowe, są jednak większe, a poszczególne trójkątne kłapy oddzielają się mniej wyraziście. Uwagę zwracają kuliste, zawieszane na długich szypułkach owocostany, które pozostają na drzewie do wiosny.

Platan klonolistny jest drzewem, które łatwo rozmnożyć. Dobrze znosi też niskie temperatury i zanieczyszczenie, dlatego chętnie sadzony jest w parkach. W miejscowości Chojna znajduje się egzemplarz o obwodzie 1066 centymetrów, który liczy sobie 268 lat.

7. Śliwa wiśniowa, ałycza (*Prunus cerasifera*) - gatunek rośliny z rodziny różowatych, pochodzący z Azji zachodniej, środkowej, Kaukazu i południowo-wschodniej Europy. Zawleczony także między innymi do Australii i USA. Czasem dziczeje, przez co może powodować przekształcanie rodzinnych zbiorowisk naturalnych.

Wiśnia ta kwitnie obficie, ale krótko. Kwiaty typowe dla śliw, najczęściej białe, niekiedy różowe. Owoce są ciemnożółte, duże i często mylone z mirabelką. Sporządza się z nich napoje bezalkoholowe, wina, nalewki, kompoty czy marmoladę. W Gruzji wyrabia się z nich słynny ostry sos Tkemali (także z niedojrzałych).

Dzięki wysokiej zawartości pektyn sok ałyczy ma dużą zdolność galaretującą.

8. Lipa krymska (*Tilia euchlora*) - drzewo z rodziny ślazowatych, powstałe w wyniku krzyżówek ok. 1860 roku na Półwyspie Krymskim. Osiąga wielkość do 20 metrów. Cechą charakterystyczną jest prosty pień, który w połowie wysokości zaczyna się degenerować i wytwarzać zwisające konary. Nad nimi drobne gałęzie tworzą kulisty szczyt korony. Młode pędy mają intensywnie pomarańczowy kolor. Kwiaty w zwisłych baldachogronach w kolorze ciemnożółtym, silnie pachnące.

9. Jesion mанны (*Fraxinus ornus*) - gatunek drzewa z rodziny oliwkowatych. W Azji można go spotkać w Turcji, Syrii, Libanie i Armenii.

Liście są nieparzyście pierzasto - złożone (jak u jesionów), kwiatostany dość atrakcyjne, w formie białych wiech, które składają się z licznych kwiatów o nitkowatej strukturze. Wydzielają również przyjemny aromat. Owoce to typowe jednonasienne orzeszki (skrzydlaki).

Klon jesionolistny (*Acer negundo* L.) - drzewo z rodziny mydleńcowatych, naturalnie występujące w Ameryce Północnej i Środkowej. Wykazuje się wyjątkowo dużą ekspansywnością i tendencją do dziczenia. Przeważnie osiąga około 20 metrów wysokości i posiada rozłożystą koronę, której kruche gałęzie łatwo łamią się na wietrze. W odróżnieniu od innych klonów ma pierzastozłożone liście, co upodabnia go do jesiona (stąd nazwa). Jest też gatunkiem dwupiennym, co oznacza że kwiaty męskie występują na innych osobnikach, niż żeńskie. Charakterystyczne dla klona jesionolistnego są młode jasnozielone pędy, które pokrywa biały, włosowaty nalot. Klon jesionolistny jest gatunkiem inwazyjnym, stanowi zatem zagrożenie dla rodzimej flory.

Autor:

Społecznik na lata 2019-2021
Program Marszałkowski

Zapraszamy do nas!
klubazji.szczecin.pl
fb.com/SzczecinskiKlubAzji

Niniejsza mapa udostępniona jest na licencji CC BY-SA
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>

Legenda:

1	Wiśnia piłkowana	8	Lipa krymska
2	Wiśnia różowa	9	Jesion mannowy
3	Tamaryszek rozgałęziony	10	Jodła nikko
4	Skrzydłorzech kaukaski	11	Kłokoczka kaukaska
5	Klon jawor	12	Grujecznik japoński
6	Wiśna wonna	13	Parocja perska
7	Śliwa wiśniowa (ałyca)		Platan klonolistny*
			Klon jesionolistny*

* - poza szlakiem

SZCZECIŃSKIE
SPOTKANIA
Azja

Szczeciński Szlak Azjatycki

Od sakury do katsury,
czyli flora Azji
w naszym mieście